

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ДО
Г-ЖА МИХАЕЛА ДОЦОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
52-РОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПРОФ. Д-Р ЯНКА ТЯНКОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОМИСИЯ ПО
ПРАВНИ ВЪПРОСИ
52-РОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Относно: Обединен законопроекти за изменение и допълнение на Закона съдебната власт със сигнатура № 52-653-123-6 от 14.05.2026 г.

**УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ДОЦОВА,
УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ТЯНКОВА,**

По повод на горепосочения законопроект, в качеството си на обществен защитник, бих искала да изразя следното становище:

На основание чл.47, ал.2 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание на 14.05.2026г. Комисията по правни въпроси изработва и приема общ законопроект на Закон за изменение и допълнение на Закона за съдебната власт (ЗИД на ЗСВ). Този законопроект се базира на трите приети на първо четене от 52-то Народно събрание законопроекти: №52-654-01-9; №52-654-01-17 и № 52-654-01-37. В пар.13, т.2 от общия закон се предвижда предложения за предсрочно освобождаване на главния прокурор да могат да правят министърът на правосъдието, председателят на Върховния касационен съд; пленумът или общото събрание на наказателната колегия на Върховния касационен съд, не по-малко от трима от членовете на пленума на Висшия съдебен съвет, омбудсмана, не по-малко от 1/5 от народните представители, Висшия адвокатски съвет.

Сред изброените в цитирания по-горе текст има субекти на инициатива, които по естеството си принадлежат на трите хоризонтално разположени и разделени власти (законодателна, изпълнителна и съдебна – чл.8 от Конституцията на Република България). Доколкото, макар и разделени, трите власти в демократичното конституционно управление си взаимодействат чрез баланси и взаимен контрол, логично част от изброените субекти в пар.13, т.2 от законопроекта биха могли, при определени обстоятелства, да инициират процедура за предсрочно освобождаване на главния прокурор. Те имат възможността институционално да се запознаят с работата на главния прокурор, да формират оценка за дейността му и при натрупване на грешки, системни пропуски и негативни оценки в обществото и институциите при осъществяване на правомощията му - да поискат неговото освобождаване. Има логика и в това Висшият адвокатски съвет да разполага с възможността да инициира предсрочно освобождаване на главния прокурор, тъй като, макар и адвокатурата да не е държавна институция, тя като „свободна, независима и самоуправляваща се“ (чл.134 от Конституцията) професионална организация подпомага гражданите и юридическите лица при защита на техните права и законни интереси. Не случайно конституционното закрепване на адвокатурата е в Глава 6 – Съдебна власт от основния закон на страната.

В законопроекта е предвидено омбудсманът също да може да поиска освобождаване на главния прокурор. Най – вероятно това е станало по силата на инерция, началото на която

се корени в измененията на Конституцията от 2023 г. Във връзка с назначаването на служебното правителство от президента в чл.99, ал.5 омбудсманът и неговия заместник бяха включени в изчерпателен списък на лицата, които могат да поемат функциите на служебен министър – председател. Този текст, обаче, категорично накърнява принципа за независимост на институцията на омбудсмана, както изрично подчертава в становището си от октомври 2025 г. Под-комитета на ООН по акредитация на националните правозащитни институции. Със свое решение от същата дата, Под-комитета на ООН по акредитация удостои омбудсмана на Република България с най-висок статут „А“ по Парижките принципи за нов период от 5 години с препоръка да не се допускат каквито и да било законови възможности за участие на институцията в механизми на контрол и подчинение с останалите органи на държавна власт.

По мое мнение, омбудсманът, с оглед неговите конституционни функции и законови правомощия, няма място в текста на пар. 13, т.2 от ЗИД на ЗСВ сред субектите, които могат да инициират предсрочното освобождаване на Главния прокурор. Народното събрание избира омбудсман, който се застъпва за правата и свободите на гражданите (чл.91а от Конституцията). Омбудсманът може да сезира Конституционния съд с искане за установяване на противоконституционност на закон, с който се нарушават права и свободи на гражданите (чл.150, ал. 4 от Конституцията). Законната уредба също определя омбудсмана като правозащитна институция, стояща извън тройното разделение на властите. Той не е част нито от законодателната, нито от изпълнителната, нито от съдебната власт. Всъщност, автентичният замисъл при създаването на този орган е бил насочен върху контрола над държавната администрация с оглед гарантиране на „доброто управление“ в интерес на общото благо и на индивидуалните права и законни интереси на гражданите.

De jure и на практика връзката на омбудсмана със съдебната власт и обвинителната функция с оглед на наказателната репресия на държавата е твърде опосредена и слаба. В подкрепа на горната теза са текстовете на Закона за омбудсмана, определящи неговата функция на народен защитник. Чл.2 от този закон характеризира омбудсмана като обществен защитник, който насърчава и защитава правата на човека и основните свободи. Омбудсманът се застъпва с предвидените в закона средства, когато с действие или бездействие се засягат или нарушават правата и свободите на гражданите от държавните и общинските органи и техните администрации, както и от лицата, на които е възложено да предоставят обществени услуги, а също и от частноправни субекти. Подробно и систематично правомощията на народния защитник са развити в чл.19 от Закона за омбудсмана и нито едно от тях не се доближава или пресича функциите на главния прокурор. В тази връзка, много по-добре би било вместо омбудсмана в изброяването по пар.13, т.2 място да намери главният инспектор на Инспектората към Висшия съдебен съвет.

Уважаема г-жо председател на Народното събрание,
Уважаема г-жо председател на Комисията по правни въпроси,

Отстоявам позицията, че омбудсманът не следва да бъде включван сред субектите, които могат да инициират предсрочно освобождаване на главния прокурор.

Водещото направление в дейността на омбудсмана е да предоставя защита срещу действия или бездействия на държавната или общинската администрации, които представляват неспазване на задължението им да се въздържат от нарушаване на онези права, които по своя характер са всеобщи и присъщи на всички граждани в това им качество.

Намесата в дейността на органите на съдебната власт е извън правомощията на институцията съгласно Правилника за организацията и дейността на омбудсмана, който се приема с решение на Народното събрание.

Законодателно предвиденото правомощие на омбудсмана, касаещо прокуратурата, е уведомяване на органите на прокуратурата, когато има данни за извършено престъпление от общ характер. Не е регламентирана дейност на омбудсмана, която да насочи към обосноваване преценка относно наличието на мотиви за предлагане на предсрочното освобождаване на главния прокурор.

Не считам за допустимо, предвид същността на институцията като орган за защита на права, да се предвижда намесата под каквато и да било форма в сферата на дейност на съдебната власт, в частност да се инициира процедура за предсрочно освобождаване на главния прокурор.

Включването на омбудсмана сред субектите в чл. 175, ал. 6 от ЗСВ не кореспондира и със заявената в мотивите цел на предложената разпоредба - ограничаване на възможностите за злоупотреба с власт от главния прокурор при запазена свръхцентрализация на прокуратурата.

В заключение, призовавам при обсъждане и гласуване на законопроекта да бъде съобразено настоящото становище.

С уважение,

ВЕЛИСЛАВА ДЕЛЧЕВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ